

ЄДНІСТЬ БІОЛОГІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО ФАКТОРІВ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ СТАТЕВИХ ВІДНОСИН ДІТЕЙ У КОНТЕКСТІ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ

Бардінова Анастасія Олексіївна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У змінних суспільно-політичних та соціально-економічних процесах, які відбуваються наразі в Україні, особливо гостро постала проблема формування культури статевиx відносин дітей в контексті правового виховання як вразливої соціальної спільноти.

Необхідність статевого виховання дітей і юнацтва у сучасних умовах дискутується самим життям. Останнім часом об'єктивно виникли суперечності між темпами фізичного і духовного становлення підростаючої людини – постійне джерело труднощів її розвитку. Додамо до цього і прискорений розвиток психологічних функцій і процесів під впливом певних соціальних факторів.

Істотним є також питання про особливості сексуального розвитку та поведінки дівчаток і хлопчиків. Відносини між статями – це не тільки особисті симпатії чи антипатії, а й спілкування в дитячому колективі з широким колом ровесників. У цих відносинах відбувається цілісне формування особистості і водночас набувається моральний досвід, специфічний для хлопчиків та дівчаток. Тому мета статевого виховання передбачає, перш за все, формування культури статевиx взаємин.

На думку багатьох психологів статеve виховання полягає не в тому, щоб уберегти підростаюче покоління від сексуальності, а в тому, щоб її (сексуальність) зробити людяною [5].

Проблематика єдності біологічного і соціального факторів у формуванні культури статевиx відносин дітей у контексті правового виховання дістала висвітлення у різних сферах та аспектах наукових досліджень. Так, аналіз наукової літератури свідчить, що питання правового виховання є предметом дослідження не тільки педагогіки, але й кримінології (А. І. Долгова, Ю. І. Новик, А. Р. Ратінов, І. П. Рущенко, В. О. Соколев, О. Н. Ярмиш), теорії держави і права (М. А. Горбатюк, В. А. Кучинський, М. К. Подберезький, О. Ф. Скаун) і правової психології (В. А. Томсинов, Г. Г. Шиханцов).

Автори пропонують низку заходів позакласного впливу на школярів, педагогічні засоби й прийоми для подолання

правопорушень, визначають можливості попередження неправової поведінки учнів шляхом позакласної роботи.

Формування високого рівня правової свідомості є одним з головних завдань правового виховання і складовою культури статевого відношення, яке передбачає правомірну поведінку у суспільстві.

У деяких працях (В.А. Балюка, А. Ю. Головатенко, А. С. Саломаткіна, О. В. Татаринцевої, М. М. Фіцули, Н. М. Яковлевої та ін.) досліджуються різні методи правової освіти і виховання та їх вплив на формування правової культури особи.

Утім, аналіз науково-педагогічної літератури дозволив дійти висновку, що проблема формування культури статевого відношення дітей в контексті правового виховання не стала предметом окремого дослідження науковців.

Отже, актуальним є дослідження єдності біологічного і соціального факторів у формуванні культури статевого відношення дітей у контексті правового виховання.

Мета статті – проаналізувати біологічні та соціальні фактори, що сприяють формуванню культури статевого відношення дітей у контексті правового виховання.

Як зазначає Ю. Августин, сутністю статевого виховання є «залучення, інтегрування сексуальної енергії з усією особистістю людини... Завдяки сексуальній інтеграції сталевість служить любові і життю у кожному стані: як у подружжі, так і в самотності» [1, с. 9]. Саме тому статево виховання має допомогти молодій людині опанувати власну статеву сферу та інтегрувати її із поступово зростаючим досвідом усіх форм любові та відповідальності. Д. Ісаєв та В. Коган визначають, що статево виховання – це «процес систематичного, свідомо... здійснюваного... спрямованого впливу на психічний і фізичний розвиток хлопчика(мужчини) і дівчинки (жінки) з метою оптимізації їх особистісного розвитку і діяльності в усіх, пов'язаних із взаєминами статей, сферах життя» [4, с. 5]. Отже, без цієї систематичності і спрямованості годі сподіватися, що діти самі, стихійно соціалізуються у статевому плані.

Серед найголовніших інститутів соціалізації (в тому числі – статевої) знаходяться сім'я, школа, засоби масової інформації, а педагоги і батьки є значущими особами в процесі формування особливостей статевої свідомості та самосвідомості. Визначальну роль у становленні статевої ідентичності (суб'єктивного осмислення, переживання статевої ролі [2, с. 91]) дитини відіграє батьківська сім'я, яка самим прикладом свого існування формує установки дитини до власної та протилежної статі, нормальної та девіантної поведінки, надає первинну сексологічну інформацію. Сім'я сприяє утворенню у

дітей певних зразків, еталонів чоловічих та жіночих якостей, стилю, між статевих взаємин.

Без статевого виховання і здорової сексуальної освіти в дитинстві сексуальна гармонія чоловіка і жінки в сім'ї практично неможлива. Від рівня сексуальної культури (духовної, емоційної, фізичної) залежить тривалість кохання, а значить і сімейне щастя) [6].

Однак формуванню культури сексуальних відносин сьогодні приділяється недостатньо уваги. Це питання чомусь випадає з поля зору просвітницької і виховної роботи. Сексологи, психологи і соціологи всього світу з тривогою говорять про те, що статева безграмотність – вбивця багатьох кохань, руйнівник родин, причина більшості неврозів і хвороб, особливо у жінок. За підрахунками сексологів різних країн сексуальні негаразди (у союзі і іншими) дають перший поштовх до розлучень (від 50-75%)

Можливо ці цифри де в чому збільшені але в сімейних стосунках духовні, емоційні відносини тісно переплетені з фізичними, коли слабнуть і рвуться одні з них, починають слабнути і розвиваються інші. Ось чому сексологи впевнені, що статеve виховання і сексуальна просвіта допоможуть зменшити кількість сімейних катастроф, допоможуть молодим людям зробити більш яскравими, здоровими їх сімейні відносини. І не тільки сімейні. Лікарі говорять, наприклад, що негаразди в інтимній сфері, викликані неграмотністю, шкодять і всьому життю людини, і її роботі.

Статева безграмотність, сексуальне безкультур'я – це, мабуть зараз один із головних видів побутової безграмотності, побутового безкультур'я. Але чи тільки побутового? Велика кількість примітивної інформації (газети, буклети), знаходиться на тому ж рівні, на якому усюди діяла і діє академія на ім'я «підворіття». На що ця інформація розрахована? Кому призначена? З дорослих більше половини до сексуальної агітації байдужі. А ось підростаюче покоління (про яке ми завжди говоримо, що для нього все краще) – його очі миттєво чіпляються у виставлене на продаж. І жодна заборона невзможі перешкодити проявам юнацької гіперсексуальності в не прогнозованому вигляді з непередбаченими наслідками. Божественна краса жіночого тіла, оспівана поетами і перенесена на полотно великими художниками, втілена скульпторами в мармурі, перетворена на брутальність та похитливість. Інакше як байдужістю до дитячої долі з боку відповідальних дорослих безграмотністю в питаннях психосексуального розвитку дітей не можна пояснити такий розгул оголеності у відвертих позах. У такій ситуації залишати дітей, особливо підлітків, самих на себе не тільки не справедливо, а межує майже із злочином, котрий на мові юристів може кваліфікуватися як

ненадання допомоги. Пробуджений і випещений природою статевий потяг людини, яка починає своє самостійне життя, може вирости в чисте кохання, що приносить щастя, здоров'я, енергію творчості. Але тільки в тому випадку, якщо він поєднується з морально-емоційною та психологічною вихованістю людини, з культурою її сексуальних відносин. І той же потяг може стати джерелом нещастя, краху надій, втрати сенсу життя, цинізму і найбільшої бездуховності, якщо він поєднується з статевою і сексуальною невихованістю. Для того, щоб статеve виховання привело людину до щастя в коханні, дужі важливим є те, хто і як розповідає їй в дитинстві про статеві ролі сексуальні відносини на поведінку – батько, мати, компетентний дорослий чи вуличні хлопчачки, в кращому випадку в середовищі однолітків

Отже, інформація з вулиці буде знову домінувати. А на вулиці вона найчастіше видається без обмежень та приховувань-конкретно, грубо, та ще й супроводжується смішком, демонстрацією порнографічних знімків. У висвітленні вулиці статевий акт завжди пов'язаний з насиллям, таким він виглядає на знімках, так звучить пояснення. Тілесність та сексуальність є важливим джерелом формування статево-рольових уявлень про себе. Тілесне та сексуальне «Я» є дуже своєрідними сторонами особистості, особливо у підлітковому віці. Вони є дуже потаємними і водночас найбільш демонстрованими, відкритими і оцінюваними у дитячому колі. Щоб учень мав соціально-адекватний образ цих сторін свого «Я», змістову їх самооцінку, треба, щоб він вмів їх рефлексувати, усвідомлювати, аналізувати, порівнювати із загальнолюдськими нормативами [3].

Одним з методів реалізації статевої освіти для дітей є тренінг статевого самоусвідомлення, завдання якого полягають у підвищенні самоповаги, самооцінки учнів себе як статевої істоти, формуванні поваги до представників протилежної статі; у розвитку здатності аналізувати особливості гендерної поведінки; у засвоєнні учнями основ міжстатевої комунікації на вербальному і невербальному рівні; в усвідомленні учнями безпечної і небезпечної сексуальної поведінки та умінні уникати факторів ризику.

У процесі статевого виховання треба навчити дітей розрізняти зони «дозволеності – недозволеності» і вмінню відстоювати ці межі від недоречних зазіхань інших. Адже кінцевою метою у вихованні культури статевої відносин дітей є «щаслива людина ... з усвідомленням власної гідності, індивідуальної неповторності та самоцінності» [2, с. 69].

Список використаних джерел:

1. Августин, Ю. (1999). Сексуальна інтеграція: Путівник для пізнання власної сексуальності (пер. з пол.). Львів : Свічадо, 9.
2. Говорун, Т., & Кікінеджи, О. (1999). Стать та сексуальність: психологічний ракурс. Навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 65.
3. Говорун, Т., & Шарган, О. (1990). Батькам про статеве виховання. К. : Рад. шк., 160 с.
4. Исаев, Д., & Каган, В. (1988). Половое воспитание детей. Медико-психологические аспекты. Изд-во «Медицина», 5.
5. Корегин, А., & Корегина Е. (1992) Секс в нашей культуре. К. : МП «Радуга», 96 с.
6. Кухаренко, С. (2000). Особливості статевої культури підлітків-вихованців школи-інтернату. Наукові записки: Збірник статей НПУ імені М. П. Драгоманова. Ч.1, 169-172.